

Regles i límits a la llar d'infants

Adquisició de les actituds socials

Com arriba l'infant a acceptar les regles socials? Quines són les conseqüències de les nostres diferents actituds en la personalitat de l'infant?

Una de les principals qüestions en l'educació dels infants petits és l'adquisició de les actituds socials, especialment la confrontació amb les regles i els límits.

En col·lectivitat, especialment, quina actitud de l'adult permet a l'infant acceptar les regles sense perdre's ell mateix?

Aquestes qüestions són objecte de debats entre els diferents corrents pedagògics, qüestions que oposen sovint les generacions entre elles, de vegades els pares entre ells.

La reflexió sobre les regles i els límits a la llar d'infants que seguirà parteix de l'experièn-

Des de l'Institut Emmi Pikler de Budapest, ens arriba una reflexió sobre com els infants petits adquireixen actituds socials que comporten el respecte de límits i regles. La recerca i l'observació han estat claus per establir principis fonamentals com la relació individual amb l'adult i el respecte pels assoliments que cada infant obté segons un ritme propi.

1946, infants de menys de sis anys separats dels seus pares per motius socials, segons una pedagogia elaborada per la doctora Emmi Pikler.

Aquesta pedagogia es desenvolupa i s'enriqueix constantment a partir de les observacions i les recerques de l'equip de Lóczy. Es basa en dos principis fonamentals.

- La seguretat afectiva afavorida per una relació infant-adult individualitzada; l'infant hi és considerat com una persona activa, capaç de triar i d'expressar les seves necessitats i

cia i de les observacions de l'equip de l'Institut Emmi Pikler de Budapest, Hongria, normalment anomenada Lóczy. Aquesta institució acull, des de

Anna Tardos i Anne Vasseur-Paumelle

desitjos; aquesta relació es forma al voltant de les atencions diàries dels infants: àpats, canvi, banys, anar a dormir...

- Un desenvolupament motor deixat a la iniciativa de l'infant, al seu ritme, el que li és propi, sense intervenció directa de l'adult; la mateixa actitud de respecte de les iniciatives de l'infant s'adopta pel que fa al seu joc; l'adult procura a l'infant aquesta seguretat afectiva a través de la seva relació i un material i un entorn ric i adaptat a la seva evolució.

Els observadors que vénen a Lóczy plantegen sovint dues qüestions contradictòries:

- «Per què no us mostreu més inflexibles?» En efecte, han estat testimonis d'aquestes llargues negociacions entre l'infant i l'adult sobre unes sabatilles que cal treure per canviar-se. L'infant, per la seva banda, juga amb

els botons de la seva camisa o s'aixeca per anar a tocar la banyera, sense que l'adult s'impacienti ni aixequi la veu.

- «Com us ho feu perquè els infants siguin tan sociables, tan disciplinats a taula per exemple? Per què s'observen tan pocs conflictes entre ells, i mai greus?»

Aquestes reflexions mostren que la qüestió de les regles i els límits no és una qüestió de disciplina, sinó una noció molt més complexa: la de la socialització.

Començarem recordant algunes nocions referents al procés de socialització de l'infant i

després presentarem algunes reflexions pedagògiques a propòsit de les regles i dels límits.

El procés de socialització

El procés de socialització porta l'infant a esdevenir un membre actiu i creatiu de la societat on viu. En general, es distingeixen dues fases fonamentals:

- La socialització primària,
- La socialització secundària.

La socialització primària es desenvolupa al si de la família. L'infant hi integra les formes fonamentals de l'adaptació i de la comunicació social. Aprèn a acceptar en un nivell elemental els hàbits i les regles del grup en el qual viu.

Aquesta primera socialització prepara l'infant a trobar més tard el seu lloc en les altres col·lectivitats (escola, colònies, grups de lleure, etc., després la societat en general). Aquestes col·lectivitats on l'infant entra en relació amb unes persones (adults o infants) exteriors a la família seran el lloc de la socialització secundària.

En un primer temps, a casa, l'infant integra els hàbits i les regles que segueixen les persones amb les quals ell ha establert unes relacions afectives (mare, pare, eventualment persona que té cura d'ell). Aquesta primera integració

de les regles reposa sobre la identificació emocionalment motivada.

Però no es pot oblidar que en la seva família l'infant no només imita el que veu al seu voltant, ell també influeix el seu medi. Aquesta socialització es desenvolupa al si d'interaccions (accions recíproques) on els actors s'influeixen mútuament.

La socialització primària es caracteritza, doncs, per aquesta reciprocitat. Els límits donen lloc a «transaccions», temptatives de conciliació. Són negociats.

Pot passar que els pares sentin com un fracàs el fet que l'infant no els obeeixi immediatament. Per exemple, el Cyril, absorbit en el seu joc de construccions, no ve immediatament quan el criden per al bany. A taula, juga amb el menjar; ja no menja, però no vol deixar la taula. Si els convidats estan prenent el cafè, ell agafa el sucre que hi ha sobre la taula.

En aquests moments els pares tenen el sentiment que la seva educació ha fracassat i, de vegades, l'entorn social ho abona.

Ara bé, quan l'infant no obeeix immediatament, hi ha una temptativa de transacció, i no un fracàs. La transacció forma part integrant de la socialització; en tots els grups la gent s'influeix, transigeix, aprenent a acceptar i a influir sobre l'altre, a acceptar i a influir sobre les seves exigències.

Casa seva ha de ser el lloc privilegiat de la transacció, de la negociació. Demanes al fill més gran que torni a les deu; l'infant discuteix i es decideix que arribarà a dos quarts d'onze; finalment, arriba a les onze. D'aquesta manera, el noi ha acceptat que els seus pares mar-

quin un límit, però amb la discussió ha aconseguit eixamplar-lo.

És important que al si de la família l'infant pugui discutir, intentar negociar les regles per tal que s'adoni que ell també té una influència sobre els esdeveniments.

En un segon temps, a l'escola, en altres institucions o grups socials, l'infant entra en el procés de socialització secundària; en aquest cas l'acceptació de les regles no es basa en relacions afectives personals. Les regles són més estrictes. Menys individualitzades. Estan destinades al conjunt del grup i cada individu s'hi ha de sotmetre. No tenen aquesta flexibilitat de negociació.

És gràcies a la primera experiència de regles i límits negociats, discutits i que conserven la seva flexibilitat que l'infant pot acceptar les regles col·lectives sense perdre's ell mateix. És suficientment madur, el seu Jo és prou fort, per no perdre el seu lliure albir enfront de les regles imposades i de les relacions més impersonals. Malgrat això, al principi, la confrontació amb les regles de la col·lectivitat resulta difícil.

Però, aleshores apareix una pregunta fonamental: com aconseguir un procés de socialització primària per a infants acollits en una llar d'infants o en una maternitat?

Aquestes institucions acullen infants petits en una edat en què encara no són madurs per a la socialització secundària.

Aquesta qüestió és, doncs, fonamental perquè l'infant petit és molt mal·leable i se'l pot disciplinar, sotmetre'l molt fàcilment. Ens fa confiança i depèn de nosaltres.

A la llum de la nostra experiència, ens sembla que les condicions essencials per preservar la possibilitat d'una socialització primària en els establiments dels infants més petits són les següents:

1. Establir amb cada infant del grup una relació afectiva com més personal millor. És a dir, que s'han d'evitar les ruptures, els canvis de grup. Aquesta relació donarà a l'infant un sentiment de seguretat que no s'ha de posar en qüestió en les transaccions sobre les regles. En certs casos, aquestes són, en efecte, l'ocasió de judicis de refús, de càstigs humiliants. L'infant se sent, llavors, amenaçat amb raó de perdre l'amor de l'adult, de ser abandonat.
2. Tenir una actitud de respecte per la persona de l'infant. Aquest té necessitat de sentir-se apreciat per allò que és. Necessita una atmosfera de calma i de seguretat. Concretament, s'aconsegueix aquesta actitud evitant d'apressar-lo (les condicions d'organització compten molt en aquest aspecte), evitant de ser agressiu envers l'infant (d'empènyer-lo, amenaçar-lo, etc.). Se l'informa del que li passarà i es vetlla per una certa regularitat dels esdeveniments que l'afecten. Això respon a una necessitat evident de l'infant i reforça el seu sentiment de seguretat. Es multipliquen les ocasions en què l'infant pugui escollir, decidir per ell mateix. Que visqui en la llibertat de jugar, de moure's al seu ritme. Que pugui triar entre diverses joguines, potser entre diverses peces de roba.
3. Quan l'infant es troba davant d'un límit, l'adult ha de tenir una actitud d'ajuda, de

suport, de comprensió. Ell sap que és difícil, posa un límit però sense imposar-lo per una sanció. Deixa que l'infant tingui temps de decidir.

La Christine, que va arribar a la maternitat als dos anys, porta unes botes noves. N'està tan orgullosa que no se les vol treure. L'educadora que l'acompanya quan tornen del jardí li explica que les botes s'han de guardar a l'armari i que la Christine les hi trobarà cada vegada que hagi de sortir a fora.

Però la Christine es nega a deixar les seves botes. L'educadora, sense insistir-hi, s'allunya, deixant que la nena tingui temps per decidir. Finalment, alguns instants més tard, confiant en les paraules de l'educadora, la Christine va a endreçar les seves botes dins l'armari.

En institucions com la família, es produeixen inevitablement conflictes entre l'adult i l'infant referents a un límit que cal fer respectar. (No aixecar-se de taula si no s'ha acabat. No menjar les postres d'un altre nen que encara no ha acabat de dinar. No menjar-se la

pomada. Tornar el raspall dels cabells per endreçar-lo...). Formen part del procés d'apropiació de les regles. L'objectiu ha de ser sempre que la seva relació mútua no es posi en dubte a causa d'aquest conflicte.

Un cop explicitats aquests processos de socialització, podem passar a la reflexió pedagògica pròpiament dita.

Reflexions pedagògiques

La nostra reflexió es referirà en primer lloc a la jerarquia de les regles i, en segon lloc, a la importància de la negociació.

La jerarquia de les regles

Si observem un grup d'infants fixant-nos en les regles que organitzen la seva vida, ens adonem que el seu nombre és molt important.

En família passa el mateix; nombroses regles i hàbits organitzen les relacions entre els seus membres i estructuren els diferents moments del dia. Al matí, no s'han d'entretenir al bany per deixar passar els altres; en acabar d'esmorzar, cal posar el bol al rentavaixelles, etc.

Al vespre, cal endreçar l'habitació, o rentar-se les dents, etc. Durant els àpats, no es pot menjar fins que s'ha assegut a taula. No s'ha de precipitar sobre el menjar, sinó esperar que tohom estigui servit. Ha de prendre allò que ha tocat a la plata. Cal que s'acabi el que té al plat abans de posar-se'n més. No s'ha de menjar res del plat del veí. Deixar la cullera per beure del got. Menjar de manera tan neta com sigui possible i no recollir el que cau a terra. Quan s'ha acabat de menjar, ha de donar el seu plat; això vol dir que no en vol més i no ha de tornar enrere.

Però aquestes regles no totes tenen, de cap manera, la mateixa importància. Hi ha una jerarquia entre elles. Per exemple, durant el passeig l'infant es troba davant de dues regles: «no deixar la vorera», «no recollir papers de terra».

Com es pot adonar l'infant que la primera regla és més important, més estricta, que la segona? Ho constatarà amb la reacció de l'adult; aquest atura immediatament l'infant que deixa la vorera. Aquesta prohibició no admet cap discussió. En canvi, «no recollir un paper de terra» provoca una reacció menys immediata. L'infant pot demanar una explicació, insistir. El perill no es pot comparar. L'infant podrà jugar una mica al voltant d'aquest límit: tocar el paper amb un pal i portar-lo així a un cubell de les escombraries. Donar-li una puntada de peu. Examinar-lo una estona... La severitat no és, i no ha de ser, la mateixa.

En efecte, si la reacció de l'adult és la mateixa quan l'infant pega violentament a un altre que quan deixa caure un llapis, la criatura no pot comprendre la importància dels límits i establir la seva diferència.

Nosaltres hem intentat definir una jerarquia de les regles, que hem diferenciat per mitjà dels colors:

- regles vermelles;
- regles roses;
- orientacions blaves.

1. Les regles vermelles són les més importants i, alhora, les més rares. No s'han de discutir. A vegades, estan lligades a un perill per al mateix infant o per a un altre (com per exemple pegar

a un company violentament). En aquest cas, l'adult s'ha de mantenir ferm; ha d'aturar immediatament i sense dubtar l'infant. Si existeix una seguretat d'aquesta mena, no hi ha necessitat de castigar l'infant o condemnar-lo («tu ets dolent»). En té prou amb la força i la certesa de l'adult perquè ho compregui. Sovint l'adult castiga per tal d'exorcitzar la seva pròpia por perquè l'infant s'havia posat en perill (ha travessat el carrer corrent i sense mirar; s'ha posat dret damunt d'una cadira mal equilibrada, etc.).

2. Les regles roses són les més nombroses. Amb elles es fa l'aprenentatge actiu de la socialització. Banyar-se al vespre és una regla rosa. Rentar-se les mans abans de menjar, també. No arrancar les fulles de la planta verda que hi ha a la sala. Sortir de l'aigua quan s'ha acabat el bany. No cridar quan algú està dormint a la casa.

Per a l'adult, les regles roses són el terreny de la paciència, de la negociació, de la cooperació final. L'infant «jugarà» a no seguir les regles. Experimentarà la reacció de l'adult, la provocarà, l'examinarà.

Si no li són imposades per la força i el temor, l'infant jugarà a aprendre aquestes regles roses i a acceptar-les voluntàriament. A poc a poc, després de discussions i negociacions, després d'haver plantejat les preguntes i escoltat les respostes, l'infant les farà seves conscientment per identificació.

3. Queden les orientacions blaves. Aquestes orientacions emanen de l'actitud mateixa i del mode de vida de pares o educadors. Són transmeses d'una manera molt subtil i no dic-

tades com a regles. L'infant en pren consciència mirant com viu el seu entorn i experimentant el seu suport o la seva desaprovació, enfront de certes de les seves eleccions. La identificació representa un gran paper en la seva transmissió.

Entre aquestes orientacions blaves, trobem per exemple:

- Menjar sol progressivament fent servir una cullera; caminar cap a l'autonomia;
- Estar atent als altres; compartir les seves joguines, deixar la seva joguina preferida;
- Passar-s'ho bé a l'escola i interessar-se per les matèries que s'hi ensenyen.

L'infant ha de poder escollir de fer seves aquestes orientacions viscudes com a expectatives, valors, un projecte pedagògic. Constituint progressivament el seu Jo, haurà de situar-se lliurement en relació amb el projecte dels seus pares o educadors.

Ara bé, aquestes expectatives «blaves» sovint s'imposen a l'infant de manera autoritària com a regles. Poden ser també a vegades un simple consell tècnic (com saber agafar bé la cullera, poder tallar la carn, pelar una fruita; fer el llaç del seu calçat, posar-se els pantalons del dret). No són pas obligatòries perquè sovint les coses es poden fer d'una altra manera.

Al cap i a la fi, les orientacions blaves representen el fonament de l'educació. En efecte, educar un infant no és solament permetre-li d'integrar un límit; és donar-li accés a una cultura, a uns valors, guiar-lo en la direcció que un pensa que és bona per a la seva expansió.

Negociació de regles i què ho permet

Com ja hem assenyalat en el procés de socialització primària, aprendre les regles i els límits és multiplicar les experiències que s'hi relacionen. L'infant juga amb les prohibicions en la seva realitat. Es confronta amb les reaccions concretes de l'adult. Prova sovint de no respectar les seves prohibicions, de «no fer com» se li demana. Per què? Pot tenir raons molt diferents per fer això:

La primera d'aquestes raons és de veure com reaccionarà l'adult si l'infant intenta de travessar un límit.

La Nicolette, de dos anys, sap que un cop ha sortit del bany i eixugada, no s'ha de tornar a l'aigua. Tot i això s'hi acostava i fa com si hi tornés. L'educadora, ocupada en una altra cosa, no la veu. Llavors la Nicolette s'atura i crida: «Erzsi, mira!» El que interessa la Nico-

lette és la reacció de l'educadora més que no l'acte mateix.

La segona és que certes regles són difícils de respectar perquè demanen a l'infant molts esforços sobre ell mateix. (Donar una joguina, quan en té dos a les mans, a un infant que plora per reclamar-la. Endreçar un lloc on ha jugat bé perquè l'ha de deixar. Anar a dormir. Sortir de la banyera.) Renunciar a certs plaers, controlar els seus desitjos immediats per una finalitat altruista o social és a vegades dolorós per a l'infant. En aquests casos, necessita que se li deixi temps per acceptar-ho. Donar, tornar a agafar i donar al final. Endreçar, desendreçar i endreçar definitivament. Sortir, tornar a entrar diverses vegades abans d'anar-se'n. Fins a un cert moment en què l'adult es posa ferm i ho atura si l'infant no ha pogut aconseguir-ho ell tot sol.

En altres moments, l'infant «quasi fa» allò que se li demana. Segueix la regla modificant-la lleugerament com per no negar-s'hi. Mantenint un cert control, evita la sensació de perdre's en la voluntat de l'altre.

La tercera raó possible és que l'infant no coneix encara les normes del grup. Pot ser nou en aquest grup o, encara, ha crescut i té accés a situacions noves. (Es posa dret i té accés als objectes que estan més amunt; menja molt bé tot sol i comença a compartir la taula amb dos altres infants.)

Finalment, la quarta raó, és la inquietud d'un infant que, infringint les regles, busca d'atreure l'atenció.

Hi ha, doncs, raons variades per les quals un infant no respecta els límits. No ho fa ni per dolenteria ni per posar l'adult en dificultat. Es tracta més aviat d'una necessitat que té continguts molt diferents i no s'ha de plantejar d'una manera única.

Només una actitud oberta d'escolta, de comprensió d'allò que aquest límit suscita en l'infant, allò que fa que el refusi, permet d'ajudar-lo a acceptar, finalment, aquestes regles, a fer-se-les seves. ■

Anna Tardos és psicòloga a Lóczy

Bibliografia

- DAVID, M., i G. APPEL: *La educación del niño de 0 a 3 años*, Madrid: Narcea, 1986.
- TARDOS, A., E. DEHELAN I L. SZEREDI: «L'intégration des règles de vie par l'attitude des éducateurs», a *Vers l'Éducation Nouvelle*, núm. 404, 1986, pàg. 52-56.
- PIKLER, E. *Moverse en libertad*, Madrid: Narcea, 1984.

